2012-2013

Όπως φαίνεται τα παραμύθια, αν και έχουν επίλογο μοιάζουν να μην τελειώνουν ποτέ!

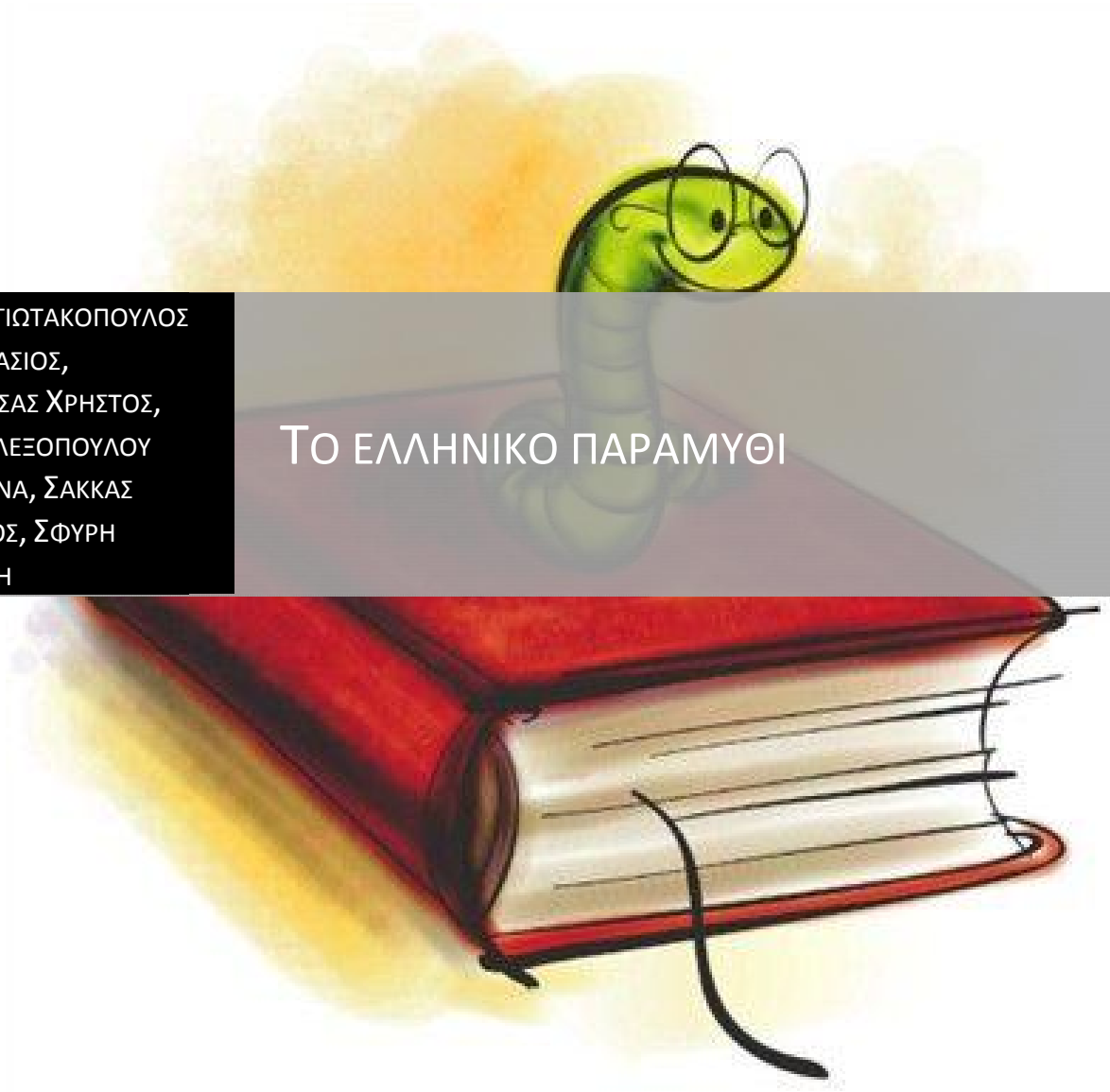

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΠΑΝΙΤΣΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, ΣΑΚΚΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ, ΣΦΥΡΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

2ο ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ :

Όλα τα μέλη της ομάδας θα ‘θέλαμε να ευχαριστήσουμε κυρίως την εισηγήτρια της ερευνητικής εργασίας, (Project) για την καθοδήγηση και τις πληροφορίες που μας έδωσε, ώστε να μπορέσουμε να ξεκινήσουμε τη δομή της εργασίας,
κα Συριοπούλου Μαρία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες…….. σελ 2

Περίληψη…… σελ 4

1.1 Ορισμός παραμυθιού- Γενικά…… σελ 5

1.2 Ιστορική αναδρομή (Παπαλεξοπούλου Χριστίνα)…….. σελ 6

1.3 Λαϊκό και λόγιο ελληνικό παραμύθι (Σφυρή Ειρήνη)….σελ 9

1.4 Μελετητές- Συλλογές (Πανίτσας Χρήστος)…… σελ 13

1.5 Σύγχρονοι έλληνες παραμυθάδες (Σακκάς Γεώργιος) σελ 16

1.6 Χαρακτηριστικά λαϊκά παραμύθια (Παναγιωτακόπουλος Αθανάσιος)…… σελ 18

Επίλογος…….. σελ 22

Βιβλιογραφία…… σελ 22

Μύθος Αισώπου…… Σελ 23

Περίληψη:

Η αφήγηση παραμυθιών είναι μια αρχαία παράδοση η οποία εφαρμόζεται σε όλο τον κόσμο ανεξαρτήτως εθίμων και κουλτούρας. Ξεκινώντας μια ιστορική αναδρομή φαίνεται ότι το παραμύθι διαφέρει από χώρα σε χώρα ως προς τον τρόπο αφήγησης, ή καθώς επίσης το τρόπο που ο κάθε συγγραφέας θα παρουσιάσει τους φανταστικούς ήρωες του. Η εργασία έχει χωριστεί σε πέντε κεφάλαια:

Το 1 κεφάλαιο περιέχει την ιστορική αναδρομή των παραμυθιών.

Το 2 κεφάλαιο περιέχει τις διαφορές ανάμεσα στο λαϊκό και στο λόγιο παραμύθι.

Το 3 κεφάλαιο αναφέρεται στους μελετητές και τις συλλογές των παραμυθιών τους.

Το 4 κεφάλαιο περιέχει τους σύγχρονους έλληνες παραμυθάδες.

Ενώ το 5 κεφάλαιο περιέχει τα χαρακτηριστικά των λαϊκών παραμυθιών!

Επιπλέον αντλήσαμε χρήσιμες πληροφορίες για το σύγχρονο παιδικό βιβλίο. Ένας λόγος ήταν και οι προσωπικές μας εμπειρίες και αναμνήσεις από την παιδική μας ηλικία μέσα από την ανάγνωση και εξιστόρηση παραμυθιών από τα αγαπημένα μας πρόσωπα.

Τέλος θεωρήσαμε πως το συγκεκριμένο θέμα έχει απασχολήσει κατά καιρούς και έχει μελετηθεί από αρκετούς κοινωνιολόγους!

1.1 Ορισμός παραμυθιού

Υπό την ακριβή έννοιά του το παραμύθι είναι μια σύντομη ή λαϊκή ιστορία που ενσωματώνει το έθος, το οποίο μπορεί να εκφραστεί ρητά στο τέλος του ως αξιωματική αρχή. Συγγενές του μύθου αλλά διαφοροποιημένο εννοιολογικά το παραμύθι είναι εξαρχής μια επινόηση, μια μυθιστοριογραφία, μια φαντασιακή αφήγηση που κάνει μεταφορική χρήση κάποιου ζώου ως κεντρικό χαρακτήρα του ή εισάγει στερεότυπους χαρακτήρες, όπως ο κατεργάρης. Πολύ συχνά γίνεται ανατρεπτική αλληγορία ενάντια στον φεουδαρχισμό ή την εκάστοτε άρχουσα τάξη, ή μια σύγκρουση του ανθρώπινου με το αόρατο βασίλειο. Προσωποποιεί και εξατομικεύει διαφορετικά στοιχεία πέρα από τη λογική του χώρου και του χρόνου και επεκτείνεται αδιάκριτα από τον οργανικό στον ανόργανο κόσμο από τον άνθρωπο και τα ζώα στα δέντρα, τα λουλούδια, τις πέτρες, τα ρεύματα και τους ανέμους.
Παρά τον μύθο – παραμύθι, το μαγικό μαξιλάρι που μας κατευνάζει και αφηνόμαστε στο χέρι του να μας οδηγήσει στον κόσμο του αφελούς και του αχρονικού.
Η λέξη παραμύθι είναι τόσο μακρινή όσο και η ιστορία μας. Τη συναντάμε στο ομηρικό ρήμα «παραμυθέομαι» με στη σημασία του συμβουλεύω. Στα κείμενα του Ηροδότου και του Πλάτωνα εμφανίζεται με την έννοια του παρηγορώ. Κοντινή στην έννοια του μύθου, διαφορετική με το στίγμα της παρηγοριάς.
Ως είδος τέχνης είναι ισοδύναμο με τη λαϊκή ποίηση, έχει αναπτυχθεί ομόλογα σε όλους τους λαούς και πολιτισμούς και αντιπροσωπεύει τη λαϊκή πεζογραφία.
Στο τετράπλευρο που λέγεται Αιγαίο, στη θεογονία, στη μακραίωνη διονυσιακή λατρεία, στα Ορφικά και στα Ελευσίνια Μυστήρια, στην ανάγκη της επαφής με το άγνωστο θείο, στον εξανθρωπισμό του, το θέατρο ως έκφραση είναι εμφανώς μεγαλύτερο ηλικιακά από τη θρησκεία.
Όλοι μας, μικροί και μεγάλοι είτε από τη θέση του ακροατή, είτε από τη θέση του αναγνώστη, έχουμε έρθει σε επαφή με τα παραμύθια. Άλλοτε έχουμε κλάψει, άλλοτε συγκινηθεί, έχουμε θυμώσει, φοβηθεί αλλά κυρίως έχουμε μαγευτεί και γοητευτεί με τις ιστορίες τους και τις περιπέτειες των ηρώων τους. Αυτός είναι και ο λόγος που πολλές φορές επιστρέφουμε σε αυτά και τα διαβάζουμε ξανά και ξανά, δίνοντας όμως κάθε φορά μία άλλη, νέα ερμηνεία, ανάλογα με το πώς είμαστε και νιώθουμε εκείνη τη στιγμή.

1.2 Ιστορική αναδρομή

Τα παραμύθια πάντα υπήρχαν και θα υπάρχουν. Είχαν δημιουργηθεί από τα αρχαία χρόνια. Δεν παραμένουν όμως με την πάροδο των χρόνων τα ίδια, αλλάζουν από γενιά σε γενιά. Με την πάροδο των χρόνων τα παραμύθια εξελίσσονταν. Το ελληνικό παραμύθι κουβαλάει μεγάλη ιστορία. Αρκετά μάλιστα από αυτά που υπήρχαν από παλιά, συνεχίζουν να υπάρχουν και στις μέρες μας. Επίσης, εμπνέονται κι άλλοι λογοτέχνες και αναπτύσσονται συγγραφικά. Από τη στιγμή που εξελίσσεται η κοινωνία εξελίσσονται και τα παραμύθια!

Η ιστορία του Αιγαιακού ανθρώπου θεοποιείται και οι θεοί εξανθρωπίζονται. Με την ακολουθία Ιστορία – Μύθος – Αρχέτυπο – Σύμβολο, την επανάληψή τους, τη φαντασία, την τέχνη, η επική παράδοση θα γίνει αφήγηση. Το ιστορικό και θρησκευτικό μυθιστόρημα με τη σειρά του θα μετουσιωθεί σε αφηγηματικό μύθο. Όλα αυτά μαζί με τη φαντασία και την ειρωνεία της καθημερινότητας θα κάνουν ταλαντούχα άτομα να δημιουργήσουν το παραμύθι.
Αυτά που θα θεωρήσουμε προγόνους και συγγενείς του παραμυθιού από τα αρχαία χρόνια είναι: το σατιρικό δράμα, το μιμικό θέατρο, η όρχηση και η μίμηση, η παντομίμα των ρωμαϊκών και βυζαντινών χρόνων, η ιλαροτραγωδία, η φλυακογραφία ή φλύακα (που είναι συνώνυμη σχεδόν με την ιλαροτραγωδία), η τραγωδία και οι μιμίαμβοι.
Πατέρας του μιμητικού θεάτρου θεωρείται ο Σώφρονας Αγαθοκλέους. Γεννήθηκε τα χρόνια της εισβολής του Ξέρξη στην Ελλάδα. Το θέαμα αυτό αναπτύχθηκε κυρίως στη Σικελία, την περίοδο που στην Αθήνα ανθούσε το δράμα.
Περίπου στα 190 π.Χ., στην παρηκμασμένη πια Αθήνα, το ευρύ κοινό ανατρέχει σε ονόματα λογομίμων, θαυματοποιών, μίμων, γελωτοποιών, με αποκορύφωμα το στήσιμο του ανδριάντα του Ευρικλείδη (παίκτη νευρόσπαστων ενός είδους κουκλοθέατρου) κοντά στον ανδριάντα του Αισχύλου.
Το 1892 στην Αίγυπτο, ο Άγγλος αρχαιολόγος Κένυεν ανακαλύπτει επτά παπύρους 80-130 στίχων με σύντομες υποθέσεις από την καθημερινή ζωή της μεσαίας και κατώτερης τάξης. Οι ιστορίες αυτές είναι χοντροκομμένες, λιτές και κάνουν το φιάσκο κάτι το φυσιολογικό μπροστά στις ανάγκες της επιβίωσης των ηρώων τους.
Υπογράφονται από τον Ηρώνδα τον Συρακούσιο. Στην αττική διάλεκτο το όνομά του ήταν Ηρώδης και ήταν ένας από τους πιο γνωστούς συγγραφείς της μιμογραφίας της εποχής του. Ο Καβάφης που ζούσε μέσα σ’ αυτόν τον πυρετό των αρχαιολογικών ανακαλύψεων, εμπνεύστηκε από τα γραπτά του Ηρώνδα.
Ακολουθεί η ρωμαϊκή περίοδος, όπου βασιλεύει ένα πολυεθνικό πολιτισμικό μωσαϊκό.
Το σπέρμα τού ελληνικού πολιτισμού είναι εμφανές στη λογοτεχνία και στη φιλοσοφία. Για την ευχαρίστηση της ευρείας λαϊκής μάζας αναπτύσσονται τα κατώτερα είδη τέχνης που εξελίσσονται έτσι σε έντεχνα.
Το παραμύθι στην περίοδο της ρωμαϊκής κατάκτησης αναπτύσσεται μαζί με άλλα κατώτερα είδη τέχνης, διαμορφώνοντας έτσι το πολυεθνικό μωσαϊκό της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Αναβαθμίζονται τα κατώτερα είδη τέχνης και γίνονται λαοφιλή, περνώντας στην έντεχνη δημιουργία από ευρηματικούς καλλιτέχνες, όπως το θέατρο των μίμων, το μικροθέατρο, το

κουκλοθέατρο, η παντομίμα κ.ά.
Η μετέπειτα περίοδος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας είναι ποτισμένη από το θρησκευτικό μένος με ελάχιστες εξαιρέσεις φωτισμένων αυτοκρατόρων και άλλων επιφανών προσωπικοτήτων, που κυβέρνησαν την επίσης αχανή αυτοκρατορία. Προστάτευσαν τη γνώση, τα σύμβολα, τα έθιμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, σε αντίθεση με ό, τι φίμωνε και διαστρέβλωνε τη γνώση αυτή.
Καταγραφές και αντιγραφές πολύτιμων αρχαίων εγγράφων, όσες διασώθηκαν από την καθολική καταστροφή, κυρίως από αντιγραφείς τρόφιμους μοναστηριών και της αυτοκρατορικής αυλής, μεταφέρθηκαν με διαβολή στα νοήματα, αφού μάλιστα δημιούργησαν και μια νέα γλώσσα που μιμούταν την αρχαία, ανακατεμένη με λαϊκές λέξεις και εκφράσεις, τη λεγόμενη ψευδοαττική.
Η άρχουσα τάξη στο Βυζάντιο ταύτισε την έννοια Ελλάδα, Έλλην με την έννοια του ειδωλολατρισμού, του αφορισμένου, του αιρετικού. Όταν «η Βασιλίς των πόλεων καρτέραγε τον Τούρκο να την πάρει», όπως έγραφε ο Παλαμάς, οι αστοί μάταια με έναν ιδεαλιστικό παροξυσμό προσπαθούν να αναδείξουν την καταγωγή από τον αρχαίο πολιτισμό.
Σε εκείνον τον βυζαντινό μεσαίωνα ο έρωτας ήταν θανάσιμο αμάρτημα και χρειάστηκε ειδική συζήτηση σε Σύνοδο για να θεωρηθεί η γυναίκα νομικά άνθρωπος!
Το 691 μ. Χ. η Σύνοδος του Τρούλου αποφάσισε να καταργηθεί το θέατρο, όμως στους κόλπους του απλού λαού, όπου δεν είχε ξεχαστεί η ρίζα και οι καταβολές του, καλλιεργείται ο πρόδρομος της νεοελληνικής λογοτεχνίας.
Παραμύθια, έμμετρα μυθιστορήματα, ποίηση, ιστορικά και σατιρικά κείμενα εμφανίζονται, για να χαθούν μετά μέσα στην ανωνυμία της μάζας και την ατυχία του προφορικού λόγου. Ολίγα θα διασωθούν για να μας δώσουν έναν ανεκτίμητο πλούτο για μετέπειτα ιστορικές και λαογραφικές μελέτες.
Το βυζαντινό παραμύθι έχει δομική συμπεριφορά ανάλογη των αρχαίων ελληνικών και είναι ο πρόδρομος των ύστερων λαϊκών παραμυθιών. Κύριο θέμα τους, ο ιδανικός έρωτας. Στην πλοκή συμβαίνουν υπερφυσικές καταστάσεις που δανείζονται στοιχεία από τους βίους των αγίων. Έχουν μορφή ποιήματος και μεταδίδονται από στόμα σε στόμα. Οι ήρωες όπως τους βασιλιάδες, βασιλόπουλα, που κερδίζουν μέσα από απίθανες περιπέτειες την κοπέλα που ερωτεύονται. Μαγικά αντικείμενα και καρποί εμφανίζονται στην πλοκή. Εμφανίζεται, λοιπόν, το μαγικό μήλο των προϊστορικών καρπολατρικών θρησκειών της Δήμητρας και του Διονύσου, της μαγείας και οιωνοσκοπίας που συναντάμε στα γνωστά μας παραμύθια των ύστερων χρόνων, αλλά και στη λαϊκή μνήμη.
Μαζί με τα ερωτικά αναπτύσσονται τα σατιρικά και διδακτικά κείμενα, έμμετρα και αυτά, οι ήρωες των οποίων είναι τετράποδα ζώα και σατιρίζουν την άρχουσα τάξη, τον κλήρο και την ψευτοηθική.
Στο τετράπλευρο της Μεσογείου αποστάζονται οι ώριμες πια φυλές και πολιτισμοί της Ευρώπης, χωρών της Αφρικής και της Ασίας, ταξιδεύουν όχι μόνο οι κατακτητές και έχοντας εμπορικές διαθέσεις, αλλά και τα παραμύθια. Οι αποσκευές των ταξιδευτών περιέχουν ως είδος συναλλαγής στις ώρες της ανάπαυσης στα χάνια, και στις συναναστροφές τους παραμύθια. Γι' αυτό συχνά συναντάμε έκπληκτοι παρόμοια έως και τα ίδια παραμύθια σε μια θεμιτή εικόνα του τότε γνωστού κόσμου.
Έτσι βρίσκουμε παραμύθια διεθνή όπως η Σταχτοπούτα, όπου η πλοκή τους συνυφαίνεται με στοιχεία ενός ελληνικού τοπίου και ελληνικών εθίμων. Η λέξη Σταχτοπούτα μεταφέρεται

στη μυκονιάτικη παραμυθολογία ως Σταχτομπούτα, δηλαδή αυτή που έχει στάχτες στα μπούτια της, ή στην Πελοπόννησο με την ονομασία Σταχτομπιλιαρού, δηλαδή αυτή που έχει στην μπίλια της (ποδιά) στάχτες.
Στη νεότερη εποχή, μέσους και νέους χρόνους, η έννοια παρηγορώ από τη λέξη παραμύθι υποχωρεί και περιορίζεται σε αυτό που είναι κοντά στο μύθο και τέρπει το λαό. Είναι φανταστικό, διδακτικό, ευτράπελο σε αντίθεση με το μύθο που διδάσκει.
Σε αυτά τα παραμύθια συναντά κανείς το απόσταγμα της μνήμης απ' όλες τις γενιές των Ελλήνων. Το αρχέγονο, το μαγικό, η σοφία, το μυθικό, οι μακρινοί και κοντινοί χώροι μπλέκονται με σύγχρονες πλοκές. Εκεί μπορεί να αναγνωρίσει κανείς τοπικές παραδόσεις, ψυχοσύνθεση και έθιμα που υφαίνονται σε τοπικά ή διεθνή παραμύθια. Η παρουσία αυτών των στοιχείων είναι ένα σημαντικό ντοκουμέντο, πολιτιστική ομολογία για τη ρίζα, την ύπαρξη και την εξέλιξη του ελληνικού πολιτισμού κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας.
Μέχρι τον 12ο αιώνα, η παράδοση του παραμυθιού είναι προφορική. Η γραπτή τους παράδοση ξεκινάει στην Ευρώπη με επίκεντρο την Ιταλία το 16ο αιώνα, με τους μύθους του Αισώπου – τα ομηρικά έπη μαζί με τις ιστορίες του βασιλιά Αρθούρου, όπου και εκτυπώνονται σε βιβλία. Σταδιακά εξελίσσεται η αναζήτηση και η καταγραφή τους από ευαίσθητους συγγραφείς και παραμυθοσυλλέκτες λαϊκών δημιουργιών ποιητικού και πεζογραφικού λαϊκού λόγου με απαράγραπτα τα στοιχεία εθνικής ταυτότητας. Έτσι συλλέγεται η περιφρονημένη έως τότε λαϊκή χρυσή κληρονομιά – θρύλος – παραδόσεις, τραγούδια, παραμύθια, παροιμίες κ.ά.

1.3 Λαϊκό και Λόγιο παραμύθι

Λαϊκό παραμύθι

Το λαϊκό παραμύθι είναι διήγηση φανταστική που κινείται στον κόσμο του υπερφυσικού και του μαγικού και έχει για σκοπό του την τέρψη των ακροατών.
Το λαϊκό παραμύθι πριν την ανάπτυξη του μυθιστορήματος ήταν η προφορική λογοτεχνία των ενηλίκων, όπως βεβαιώνει η παρουσία σε αυτό άσεμνων και βίαιων σκηνών ή φιλοσοφικών νοημάτων, που δεν ενδιέφεραν ούτε γίνονταν κατανοητά από το παιδικό κοινό.
Λίγους αιώνες πριν στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης φωτισμένοι διανοούμενοι απλοποίησαν τα παραμύθια, περιόρισαν την έκτασή τους, απάλυναν τις βίαιες και άσεμνες σκηνές και τα παρέδωσαν στο παιδικό κοινό αναβαπτισμένα. Στον ελλαδικό χώρο οι συνθήκες που επικρατούσαν τότε και αργότερα (τουρκική κυριαρχία, αμάθεια) δεν επέτρεψαν παρόμοιες διεργασίες. Το κενό καλύφθηκε με μεταφράσεις ξένων παραμυθιών. Έτσι η παρουσία του ελληνικού λαϊκού παραμυθιού στο παιδικό βιβλίο είναι ανισοβαρής σε σχέση προς τα ξενόφερτα ισοδύναμά του.
Σήμερα στη χώρα μας, λόγω της αστικοποίησης της ζωής ακόμα και στα απόμακρα χωριά και της ανόδου της μορφωτικής στάθμης αφηγητών και ακροατών, το παραμύθι, με αλλαγμένη μορφή και λειτουργία, εγκαταλείφθηκε στο παιδικό κοινό, αφού οι ενήλικες στράφηκαν στην επώνυμη λογοτεχνία. Η «αποπαίδωση» του παραμυθιού, όπως ονομάστηκε η προσαρμογή του στο παιδικό κοινό, επέδρασε στους φορείς της αφήγηση στο περιεχόμενο και στη λειτουργία των παραμυθιακών αφηγήσεων.
Τα λαογραφικά φαινόμενα δεν είναι αχρονικά και στατικά αλλά εξελίσσονται. Έχουν, με άλλα λόγια, ιστορική διάσταση και κοινωνιολογική εξήγηση. Οι κοινωνικές μεταβολές επιδρούν στη μορφή και τη λειτουργία τους και τα μεταμορφώνουν. Ο ανυποψίαστος μελετητής βλέποντας την καταληκτική τους μορφή δυσκολεύεται να αντιληφθεί ότι αυτή αποτελεί έναν κρίκο σε μια μακριά αλυσίδα μεταβολών. Εδώ εντοπίζεται η αδυναμία της Λαογραφίας στα πρώτα της βήματα. Η προσπάθειά της να απαντήσει στη θεωρία του Γερμανού ιστορικού Fallmerayer(1) (1790-1861), αποδεικνύοντας τη συνέχεια του ελληνικού έθνους, την εγκλώβιζε σε στατικές θεωρήσεις που δεν είχαν ιστορική και κοινωνιολογική βάση(2).
Η λαϊκή αφήγηση και το παραμύθι, ως λαογραφικά φαινόμενα, είναι και αυτά ιστορικά εξελίξιμα. Η μορφή και η λειτουργία τους μεταβάλλεται από εποχή σε εποχή. Σήμερα το παραμύθι αποτελεί λογοτέχνημα που δημιουργείται για παιδιά και απευθύνεται σε αυτά. Ακόμα και τα λαϊκά παραμύθια διασκευάζονται

λογοτεχνικά για να ανταποκριθούν σε μια τέτοια αποστολή. Όμως το λαϊκό παραμύθι πριν από την ανάπτυξη του μυθιστορήματος ήταν η προφορική λαϊκή λογοτεχνία των ενηλίκων. Αυτό βεβαιώνει το πλήθος των λαϊκών παραμυθιών που διατηρούν ως τις μέρες μας σκηνές άγριας βίας ή άσεμνης θεματολογίας, ή νοήματα φιλοσοφικά, που, προφανώς, δεν ενδιέφεραν το παιδικό κοινό ούτε βέβαια γίνονταν κατανοητά από αυτό.
Το παραμύθι δικαιολογημένα έχει χαρακτηριστεί ως εθνολογικό είδος, αφού τα ίδια παραμύθια εμφανίζονται σε πολλές χώρες και ηπείρους της Γης με διαφορετικά πολιτικά, οικονομικά, πολιτισμικά περιβάλλοντα. Μια τέτοια θεώρηση, αν την εκλάβουμε στην απόλυτη μορφή της, θα μας οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι οι εθνικές ιδιαιτερότητες δεν έχουν σημασία στην αφήγηση και όλοι οι παραμυθάδες της Γης αφηγούνται τις ίδιες ιστορίες αδιαφοροποίητα. Μια μελέτη σε βάθος, όμως, δείχνει ότι αφηγήσεις του ίδιου παραμυθιού σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα είναι διαφορετικές.

Λόγιο παραμύθι

Το σύγχρονο παραμύθι, για το οποίο έχει επικρατήσει επίσης να λέγεται και έντεχνο, γράφεται από επώνυμους παραμυθάδες/συγγραφείς και είναι ένα είδος που φέρει πολύ περισσότερο προσωπικά βιώματα σε αντίθεση με τη συλλογικότητα και ομαδικότητα των βιωμάτων του λαϊκού παραμυθιού. Συνεπώς κουβαλά όλες τις αναστολές, προβληματισμούς, συμπλέγματα, αμφιβολίες ενός σύγχρονου συγγραφέα.
Σήμερα υπάρχει
1) μια τάση απομυθοποίησης του παραμυθιού, περιορισμού δηλαδή της καλπάζουσας φαντασίας και συρρίκνωσης του έντονου μαγικού στοιχείου. Ο ρεαλισμός, δηλαδή θέματα που εμπνέονται οι παραμυθάδες από τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής, αποτελεί βασικό στοιχείο του σύγχρονου παραμυθιού, αν και βέβαια πάντα παρουσιάζεται μέσα από κάποιο μαγικό/φανταστικό περίβλημα. Υπάρχει συγκερασμός πραγματικότητας και φαντασίας.
2) Η τεχνολογία αντικαθιστά όλο και περισσότερο τα μαγικά χαλιά και τις μαγικές σκούπες.
3) Αποφεύγονται οι αγριότητες και θηριωδίες των λαϊκών παραμυθιών.
4) Η κοινωνία του σύγχρονου παραμυθιού συχνότερα προβάλλεται ως αταξική.
5) Το παραμύθι καλλιεργεί τον προβληματισμό πάνω σε σύγχρονα προβλήματα, π.χ. το συνωστισμό των μεγαλουπόλεων.
6) Η αναφορά σε μύθους και θρύλους του λαϊκού μας πολιτισμού είναι πλέον ασθενική.
7) Ο διδακτισμός έχει υποχωρήσει, υπάρχει διδαχή αλλά έρχεται αβίαστα.
8) Τα σύγχρονα παραμύθια διατηρούν το happy end και τη δικαίωση του καλού.

9) Αποφεύγεται ο σεξισμός.
10) Υπάρχει χιούμορ.

Ο όρος έντεχνο παραμύθι θεωρούμε ότι είναι άτυχος. Έντεχνο σημαίνει αυτό που είναι γραμμένο με τέχνη, συνεπώς δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το χαρακτηριστικό αυτό για να το αντιδιαστείλλουμε από το λαϊκό παραμύθι, σαν να δεχόμασταν δηλαδή ότι αυτό στερείται τέχνης. Παρόλα αυτά ο όρος αυτός έχει επικρατήσει.

Τι είναι όμως λαϊκά παραμύθια και ποια η διαφορά τους από τα άλλα; Πώς λέγονται τα άλλα παραμύθια; Λαϊκά παραμύθια είναι τα παραμύθια εκείνα που δεν γράφτηκαν από κάποιο λογοτέχνη σε βιβλίο, όπως π.χ. ο Άντερσεν έγραψε το λόγιο (ή αλλιώς λογοτεχνικό) παραμύθι του *Ασχημόπαπο*, αλλά διαδόθηκαν από στόμα σε αυτί και από αυτί σε στόμα. Οι ρίζες των παραμυθιών αυτών χάνονται στα βάθη των αιώνων, κανείς δεν γνωρίζει ποιος ήταν αυτός που τα σκέφτηκε πρώτος ούτε ποια ήταν η πρωταρχική τους εκδοχή. Άλλωστε σώζονται τόσες διαφορετικές εκδοχές τους, και σε τόσα διαφορετικά μέρη, που δεν μπορούμε καν να βρούμε από ποιο μέρος ξεκίνησαν. Χαρακτηριστικό είναι το «κάποτε ριζώνουν και τα λόγια», το οποίο συνδέεται φανερά με το μύθο του Μίδα, και του οποίου σώζονται τουλάχιστον τέσσερις εκδοχές, από τη Ζάκυνθο, τον Πόντο, την Ήπειρο και τη Θράκη.

Πώς σώθηκαν όμως; Ίσως οι παππούδες μας να μπορούν να μας εξηγήσουν αυτό καλύτερα, ιδιαίτερα αν πέρασαν τα παιδικά τους χρόνια στην επαρχία. Τα παλιά χρόνια, όταν δεν υπήρχε το ραδιόφωνο, ούτε βέβαια η τηλεόραση, οι άνθρωποι, μικροί και μεγάλοι, ψυχαγωγούνταν με τα παραμύθια. Μαζευόταν το βράδυ όλη η οικογένεια στο σπίτι, το χειμώνα μπροστά από το τζάκι, το καλοκαίρι αλλού, και ο παραμυθάς της οικογένειας έλεγε, χωρίς βέβαια να τα διαβάζει, παραμύθια. Όταν μάλιστα ένας παραμυθάς ήξερε πολλά παραμύθια και κατείχε την τέχνη της αφήγησης, μαζευόταν πολύς κόσμος στο σπίτι του και αφήνονταν όλοι στη γοητεία του παραμυθιού. Το περίεργο ήταν ότι όχι μόνο ο παραμυθάς ποτέ δεν ξεχνούσε το παραμύθι, αλλά επίσης αυτοσχεδίαζε, γι' αυτό ποτέ δεν το κατέστρεφε, αλλά πάντα έφτιαχνε μία καινούρια εκδοχή. Όλα τα παραμύθια ήταν και για τους μεγάλους και για τους μικρούς; Όχι. Υπήρχαν κάποια παραμύθια τα οποία τα έλεγαν οι μεγάλοι μεταξύ τους, αφού είχαν βάλει τα παιδιά να κοιμηθούν. Τα παραμύθια που παρουσιάστηκαν δεν ανήκουν βέβαια σε είδη από αυτά που δεν θεωρούνταν κατάλληλα για παιδιά. Το «βρεμένα είναι ή ξερά;» ανήκει στις ευτράπελες διηγήσεις, ενώ το «κάποτε ριζώνουν και τα λόγια» ανήκει στα μαγικά ή ξωτικά παραμύθια, παρόλο που είναι κι αυτό αρκετά αστείο.

Υπάρχουν πολλά είδη παραμυθιών. Είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, όμως έχουν πολλά κοινά στοιχεία, κυρίως το χιούμορ και ένας διδακτικός τόνος χαρακτηρίζει το ελληνικό, τουλάχιστον, λαϊκό παραμύθι. Η σημασία των λαϊκών

παραμυθιών είναι πολύ μεγάλη για όλα τα Έθνη επί Γης, γιατί αφ’ ενός εκφράζουν τη λαϊκή τους σοφία, αφ’ ετέρου τους υπενθυμίζουν την ιδιαίτερη ιστορία του πολιτισμού τους, αλλά και τις επαφές τους με άλλους πολιτισμούς και ορισμένες πανανθρώπινες αξίες. Γι’ αυτό άλλωστε πριν από τέσσερις περίπου αιώνες σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες (στη Χώρα μας πολύ πιο πρόσφατα) άρχισαν διάφοροι συγγραφείς να καταγράφουν τα λαϊκά παραμύθια που ακούγονταν, με σκοπό να τα διασώσουν για πάντα μέσα από τα βιβλία.

Γιατί όμως ήθελαν να τα διασώσουν; Τα παραμύθια, όπως και οι μύθοι, είναι φανταστικές ιστορίες που ωστόσο κρύβουν μέσα τους μεγάλες αλήθειες. Πολλοί παραμυθάδες έκλειναν τις αφηγήσεις τους λέγοντας: «ήμουνα κι εγώ εκεί», όχι για να πούνε ψέματα, αλλά ακριβώς για να δείξουν πόσο αληθινά είναι τα παραμύθια, παρόλο που κρύβουν σοφά την αλήθειά τους πίσω από φανταστικές ιστορίες.

Κάποιος πολύ εύστοχα έγραψε: «Οι μύθοι και τα παραμύθια απαντούν στα αιώνια ερωτήματα: “Πώς μοιάζει πραγματικά ο κόσμος; Πώς θα ζήσω εκεί; Τι να κάνω για να είμαι ο εαυτός μου”; Οι μύθοι δίνουν συγκεκριμένες απαντήσεις, ενώ τα παραμύθια κάνουν απλώς υποθέσεις· τα μηνύματά τους υπαινίσσονται λύσεις, αλλά αυτές οι λύσεις δεν διατυπώνονται ποτέ ξεκάθαρα. Τα παραμύθια αφήνουν τη φαντασία του παιδιού να αποφασίσει αν (και πώς) μπορεί να συμβεί στον εαυτό του αυτό που αποκαλύπτει η ιστορία για τη ζωή και για τη φύση του ανθρώπου».

1.4 Μελετητές- συλλογές

Μελετητές

Τα παραμύθια δεν ήταν απλώς ένας τρόπος ψυχαγωγίας για μικρούς και μεγάλους. Ασχολήθηκαν πιο βαθιά με αυτό παρά πολλοί αξιόλογοι μελετητές. Δυο από αυτούς ήταν ο Γεώργιος Μέγας και ο Γιώργος Ιωάννου, που έδωσαν βάση στα παραμύθια κυρίως τα ελληνικά. Δημιούργησαν συλλογές τις οποίες μπορούμε να παρακολουθήσουμε. Αυτός είναι ο λόγος που τέτοιες συλλογές είναι προσιτές προς όλους μας

Αίσωπος

Η γέννησή του τοποθετείται τον 7ο αιώνα π. Χ., η δράση του όμως τον 6ο αιώνα π. Χ. και Όπως ακριβώς και με τον Όμηρο πολλές πόλεις και χώρες ερίζουν θέλοντάς τον δικό τους: τόπος καταγωγής του αναφέρεται η Φρυγία, ενώ σύμφωνα μ' άλλους γεννήθηκε στη Σάμο ή τη Θράκη, τις Σάρδεις, την Αίγυπτο ή και άλλες περιοχές της Αφρικής, όπως την Αιθιοπία, στηριζόμενοι στο ότι στις ιστορίες του εμφανίζονται ζώα άγνωστα τότε στην Ευρώπη και την Αφρική. Ο μεγάλος αριθμός των τόπων αυτών δικαιολογείται και από τα πολλά ταξίδια που φέρεται να έκανε ο Αίσωπος. Μεταγενέστερες μαρτυρίες τον αναφέρουν να παίρνει μέρος στο συμπόσιο των Επτά σοφών και να ελέγχει με την ευφυολογία και τη σοφία του τους λόγους τους. Επίσης τον φέρουν στις Σάρδεις στην αυλή του βασιλιά Κροίσου, του οποίου ήταν ευνοούμενος και σύμβουλος. Ο Αίσωπος ήταν ταπεινής καταγωγής και πραγματικό τέρας ασχήμιας: μαυριδερός, καμπούρης, τραυλός, κοντόλαιμος, στραβοπόδης με μύτη πλακουτσωτή και κεφάλι τριγωνικό, αλλά παράλληλα ήταν ευφυέστατος. Παρ' ότι όσο ζούσε ήταν δούλος, οι Αθηναίοι του στήσανε αργότερα ανδριάντα, για να δείξουν έτσι ότι κάθε άνθρωπος αξίας, πρέπει, ανεξάρτητα από τη καταγωγή του να τιμάται .Ο Αίσωπος γεννήθηκε κατά πάσα πιθανότητα, από οικογένεια δούλων, το 625 π.Χ., στο Αμόριο της Φρυγίας, ήταν δούλος του φιλόσοφου Ιάδμονα, έζησε στη Σάμο, ταξίδεψε στην Αίγυπτο και την Ανατολή και πέθανε στους Δελφούς, όπου είχε σταλεί από το βασιλιά Κροίσο γα να λάβει χρησμό του μαντείου το 560 π.Χ. Κατηγορήθηκε για ιεροσυλία και καταδικάστηκε σε θάνατο από ιεροδικαστές. Γκρεμίστηκε δε από τη κορφή του Παρνασσού.

Σύμφωνα λοιπόν με μια εκδοχή, στάλθηκε από τον Κροίσο με προσφορές δώρων στο ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς, όπου, βλέποντας τις απάτες των εκεί ιερέων και την απληστία τους, τους κατηγόρησε με σαρκαστικό τρόπο. Εκείνοι, τότε, αποφάσισαν να τον θανατώσουν με δόλο. Πήραν λοιπόν από το ιερό του ναού μια χρυσή φιάλη και την έκρυψαν μες στις αποσκευές του. Στη συνέχεια τον κατηγόρησαν για κλέφτη κι ιερόσυλο. Έτσι με τη σκηνοθετημένη κατηγορία τον καταδίκασαν σε θάνατο και τον σκότωσαν ρίχνοντας τον στον γκρεμό από την κορυφή του Παρνασσού, Υάμπεια. Αμέσως μετά τον θάνατό του έπεσε πείνα και δυστυχία στον τόπο. Με βάση μία άλλη εκδοχή, ο Αίσωπος ήταν δούλος κάποιου κτηματία που τον χρησιμοποιούσε σαν βοσκό. Μια μέρα, που είδε τον επιστάτη να

χτυπά άδικα έναν άλλο δούλο, έτρεξε να τον βοηθήσει κι έτσι ο επιστάτης για να τον εκδικηθεί τον κατηγόρησε στον κτηματία, που τον πήγε στην αγορά της Εφέσσου για να τον πουλήσει. Εκεί, τον αγόρασε ο σοφός Ξάνθος από τη Σάμο, που εκτίμησε το έξυπνο βλέμμα του και τον πήρε μαζί του σα δούλο. Μαζί του άρχισε να ταξιδεύει και να γνωρίζει τον κόσμο. Στη συνέχεια ο Ξάνθος τον πούλησε στον επίσης Σάμιο σοφό Ιάδμονα. Αυτός εκτιμώντας τα πνευματικά χαρίσματά του και κυρίως την σοφία και την ευφυΐα του, τον απελευθέρωσε. Κάποτε έφτασε και στη περιοχή των Δελφών κι επισκέφθηκε το περίφημο Μαντείο. Ο Αίσωπος ειρωνεύτηκε τους ιερείς ότι μαντεύουν για να πλουτίζουν, και τους κατοίκους, ότι αντί να καλλιεργούν τα κτήματά τους και να φροντίζουν τα ζώα τους ζούσαν από τ' αφιερώματα των προσκυνητών. Αυτό του το θράσος εξόργισε τους ιερείς του Μαντείου οι οποίοι τον παγίδεψαν, βάζοντας ένα χρυσό ποτήρι στις αποσκευές του και κατόπιν τον κατηγόρησαν για κλέφτη κι ιερόσυλο. Έτσι τον δίκασαν άδικα και τον καταδίκασαν σε θάνατο, ρίχνοντας τον από τις κορυφές των Φαιδριάδων, κάποια απόκρημνα βράχια, στον Παρνασσό.

Ευγένιος Τριβιζάς

Ο Ευγένιος Τριβιζάς είναι δικηγόρος, πτυχιούχος της Νομικής και των Πολιτικών και Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Διδάσκει Εγκληματολογία και Συγκριτικό Ποινικό Δίκαιο στο Πανεπιστήμιο και διευθύνει το Τμήμα Εγκληματολογικών Μελετών του ίδιου Πανεπιστημίο. Έχει διδάξει επίσης στο Bramshill Police College, το Central London Polytechnic και το London School of Economics. Από το 1993-1998 ήταν επισκέπτης καθηγητής Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Με τη λογοτεχνία ο Ευγένιος Τριβιζάς έχει ασχοληθεί από τα παιδικά του χρόνια. Έχει γράψει πάνω από 100 βιβλία για παιδιά, ένα βιβλίο για ενήλικες (Ο Ερωτευμένος Πυροσβέστης) και πάνω από 20 θεατρικά έργα, μα και λιμπρέτα για όπερες.
Τα θεατρικά του έργα Το όνειρο του σκιάχτρου παίχτηκε το 1992 στο θέατρο του Βρετανικού Μουσείου της Αγγλίας στα πλαίσια του European Arts Festival. Τον ίδιο χρόνο το έργο του Χίλιες και Μία Γάτες σε μετάφραση του Z. Rudrinski βραβεύτηκε με το Α΄ Βραβείο στον παγκόσμιο διαγωνισμό θεατρικού έργου που οργάνωσε το Πολωνικό Κέντρο Τέχνης για τη Νεότητα. Το 1993 το βιβλίο του Τα Τρία Μικρά Λυκάκια έφτασε στη δεύτερη θέση των αμερικάνικων παιδικών best sellers (Picture Books). Βιβλία του Ευγένιου Τριβιζά έχουν μεταδοθεί από το BBC, έχουν περιληφθεί στα αναγνωστικά ελληνικών και αμερικανικών σχολείων και έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά γερμανικά, ισπανικά, ολλανδικά, σουηδικά, ιαπωνικά και πολλές άλλες γλώσσες.

Συλλογές

α) Παραμύθια από την Κρήτη

β) Η γυναίκα και το παραδοσιακό παραμύθι

γ) Λαϊκά παραμύθια

δ) Παραμύθια από τη Σάμο

ε) Λαογραφικά παραμύθια της Μακεδονίας

1.5 Σύγχρονοι έλληνες παραμυθάδες

Οι σύγχρονοι Έλληνες παραμυθάδες οι οποίοι όσο πάνε και λιγοστεύουν έχουν περίσσεια ταλέντου καθώς και αναγνωστών. Όμως δύσκολες είναι οι συγγραφές των παραμυθιών καθώς πρέπει να φαίνεται η αλήθεια την οποία δεν μπορεί κανείς να κρύψει από τα παιδιά. Ακόμα δεν μπορεί να καθοριστεί ο χρόνος και ο χώρος που θα γραφεί ένα παραμύθι διότι τα παραμύθια είναι σαν τα μωρά, έχουν συγκεκριμένη ώρα γέννησης .Τέλος τα παραμύθια είναι για τους συγγραφείς σαν τα παιδιά τους, δηλαδή δεν τα ξεχωρίζουν διότι καθένα από αυτά έχει δεχθεί ξεχωριστή φροντίδα...

Νίκος Πολίτης

Γεννήθηκε στην Αθήνα και ήταν γιος του σκηνοθέτη και κρητικού Φώτου Πολίτη και της Ιουλίας Χρύση. Από την πλευρά του πατέρα του, καταγόταν από οικογένεια λογίων και ακαδημαϊκών, καθώς ήταν εγγονός του Νικόλαου Πολίτη, λαογράφου και ακαδημαϊκού και ανιψιός του Λίνου Πολίτη, φιλολόγου και ακαδημαϊκού. Δημοσίευσε πολλές συλλογές, καθώς μετά το 1965 τιμήθηκε με το Β' Κρατικό Βραβείο Πεζογραφίας, για το μυθιστόρημα «ο εξωτερικός μονόλογος». Αρθρογραφούσε για μεγάλο χρονικό διάστημα στην εφημερίδα ''Καθημερινή''.

Γεώργιος Μέγας

Ο Γεώργιος Α. Μέγας, γιος του συγγραφέα και εκπαιδευτικού Αναστασίου Μέγα, γεννήθηκε στη Μεσημβρία της Ανατολικής Ρωμυλίας το 1893 και πέθανε στην Αθήνα το 1976.

Βιογραφία

Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών με υποτροφία του εκ Κρήτης Α. Παπαδάκη. Στην αρχή διορίστηκε δάσκαλος στη Σιάτιστα απ΄ όπου και προήχθη σε Σχολάρχη υπηρετώντας στο Μενίδι, στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Με πρόταση δε του λαογράφου Δ. Πολίτη αποσπάσθηκε στο Λαογραφικό Αρχείο. Το 1925 αναγορεύθηκε Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου τον επόμενο χρόνο συνέχισε σπουδές στη Γερμανία. Επανερχόμενος το 1930 ανέλαβε καθηγητής γυμνασίων Αθηνών και από το 1936 και για είκοσι σχεδόν χρόνια υπήρξε διευθυντής του Λαογραφικού Αρχείου της Ακαδημίας Αθηνών. Το 1947 εκλέχτηκε καθηγητής της Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, το 1952 τακτικός καθηγητής και το 1969 τακτικό μέλος στην Ακαδημία Αθηνών. Το 1960 ανέλαβε πρόεδρος της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας.

Υπήρξε επίσης μέλος πολλών Λαογραφικών Εταιρειών του εξωτερικού και του απονεμήθηκαν πολλά βραβεία για το έργο του. Ο Γεώργιος Μέγας ανάλωσε τη

ζωή του σε λαογραφικές μελέτες και συνέγραψε δεκάδες σχετικές μελέτες και βιβλία. Επίσης πολλά άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά. Το σπουδαιότερο έργο του θεωρείται αυτό που έγραψε για τις Ελληνικές γιορτές και το οποίο επανεκδόθηκε το 2003 από τις εκδόσεις Εστία. Από τις ίδιες εκδόσεις κυκλοφορούν και δύο τόμοι με Ελληνικά Παραμύθια, καθώς και έκδοση του κρητικού θρησκευτικού δράματος Η θυσία του Αβραάμ. Τις υπόλοιπες εργασίες του μπορεί να μελετήσει κανείς στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας.

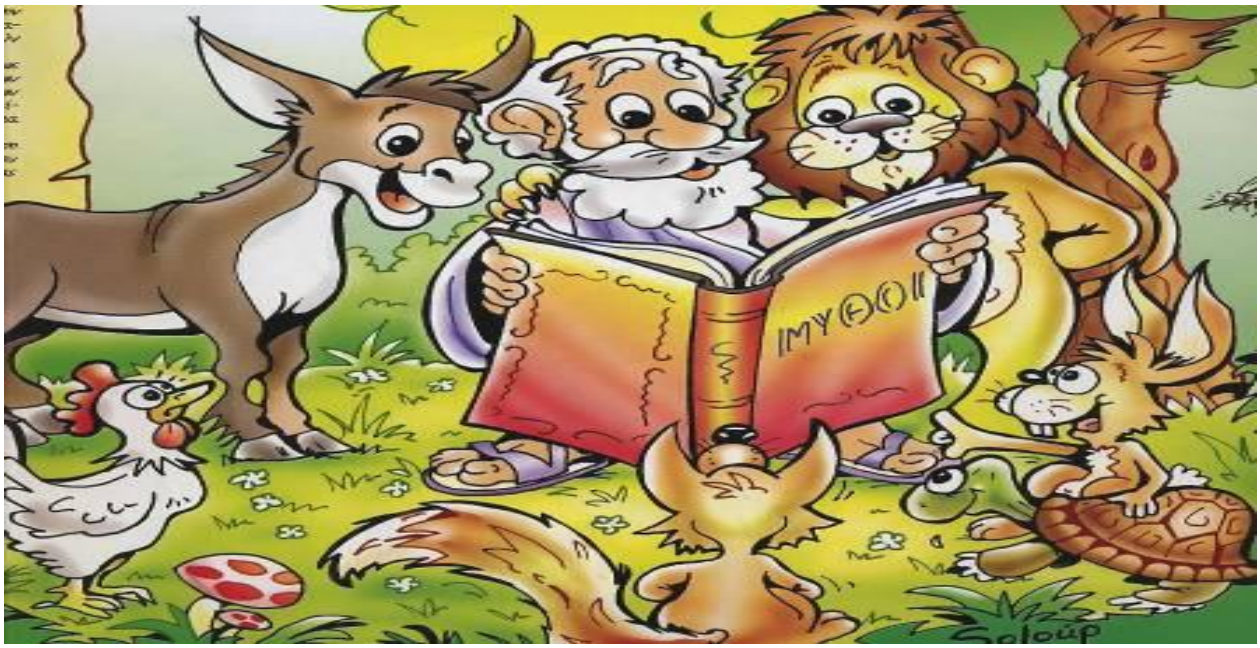

1.6 Χαρακτηριστικά λαϊκά παραμύθια

Πολλά από τα χαρακτηριστικά του Ελληνικού παραμυθιού είναι πως τα παραμύθια του κάθε λαού διαφέρουν , αυτό προκύπτει από την τοπική παραδοσιακή κοινωνία και την κουλτούρα της κάθε περιοχής. Κάτι ανάλογο συμβαίνει σε όλα τα παραμύθια ανεξαρτήτως καταγωγής.
Στα ελληνικά παραμύθια υπάρχει μια διάθεση περιγραφής του χώρου και του περιβάλλοντος που μας δίνει στοιχεία πολιτιστικά των τοπικών κοινωνιών .
Το ελληνικό παραμύθι χαρακτηρίζεται από διδακτική διάθεση καθώς πάντα υπάρχει αυστηρή τιμωρία των κακών.
Σε κάθε παραμύθι έτσι και στο ελληνικό στο τέλος του υπάρχει μία πρόταση η οποία έχει σκοπό να επιδράσει στο υποσυνείδητο μας, το λεγόμενο ηθικό δίδαγμα. Σε κάθε παραμύθι το ηθικό δίδαγμα ποικίλει καθώς τα περισσότερα παραμύθια θέλουν να μας δώσουν διαφορετικά μηνύματα.

Τα περισσότερα παραμύθια έχουν ηθικό δίδαγμα στο τέλος επιδρόντας στο υποσυνείδητο και αγγίζοντας τις ευαίσθητες πτυχές καθενός από εμάς. Παραδείγματος χάρη η Χιονάτη. Το δεύτερο ταξίδι που επιλέξαμε να κάνουμε μαζί σας είναι στον κόσμο της Χιονάτης και των επτά νάνων. Κατά τον Μπετελχάιμ, το παραμύθι αυτό πραγματεύεται με πολύ πετυχημένο τρόπο τη σχέση ανάμεσα στη μητέρα και την κόρη και δη τις οιδιπόδειες συγκρούσεις, το πέρασμα από την παιδική ηλικία στην εφηβεία. Η σχέση της Χιονάτης με τη βασίλισσα μητριά συμβολίζει τις σοβαρές δυσκολίες που μπορεί να υπάρξουν ανάμεσα σε μητέρα και κόρη, ειδικά όταν κάποια από τις δύο πάσχει από ναρκισσισμό και φθονεί την άλλη. Συνέπεια του ανταγωνισμού ανάμεσα σε παιδί και γονιό είναι να θέλει το παιδί να απαλλαγεί από τους γονείς του. Μόνο η αγάπη και των δύο γονέων μπορεί να κάνει το παιδί να ενσωματώσει τις οιδιπόδειες συγκρούσεις του.
Στο εν λόγω παραμύθι η μητριά ζηλεύει την ομορφιά και τα νιάτα της Χιονάτης, ενώ την ίδια στιγμή η Χιονάτη ενδίδει δύο φορές στο δέλεαρ της μεταμορφωμένης βασίλισσας, τη μια με τη ζώνη και την άλλη με το χτένι για τα μαλλιά, προκειμένου να γίνει πιο όμορφη. Ο παρ' ολίγον χαμός της περνάει το μήνυμα στο παιδί ότι η υπερβολική αγάπη για τον εαυτό μας είναι επικίνδυνη. Όσον αφορά δε, την ειρηνική περίοδο που περνά η Χιονάτη με τους επτά νάνους, συμβολίζει την ήρεμη προεφηβική περίοδο. Η Χιονάτη μπαίνει στην εφηβεία. Συγκρούεται με τις επιθυμίες και τα θέλω της, αλλά γρήγορα περνά η αρνητική περίοδος και ενώνεται με το βασιλόπουλο. Το ηθικό δίδαγμα είναι σαφές: Αν η Χιονάτη δεν αντιμετώπιζε αυτούς τους κινδύνους δεν θα ενωνόταν με το βασιλόπουλό της...

Ηθικά διδάγματα

Τα περισσότερα παραμύθια έχουν ηθικό δίδαγμα στο τέλος επιδρόντας στο υποσυνείδητο και αγγίζοντας τις ευαίσθητες πτυχές καθενός από εμάς παραδείγματος χάρη η Κοκκινοσκουφίτσα.
Η Κοκκινοσκουφίτσα είναι ένα αθώο κοριτσάκι που στο σπίτι της γιαγιάς του το τρώει ο κακός ο λύκος, αφού πριν έχει φάει τη γιαγιά. Στη συνέχεια ο καλός κυνηγός σώζει και τις δύο, σκοτώνοντας τον λύκο.
Η γοητεία αυτής της απλοϊκής εν πρώτοις ιστορίας, κρύβεται στους συμβολισμούς της και στα νοήματα πίσω από τις λέξεις.
Η Κοκκινοσκουφίτσα είναι ένα παιδί, που προσπαθεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της εφηβείας, χωρίς όμως να είναι έτοιμη συναισθηματικά για κάτι τέτοιο, αφού δεν έχει υπερνικήσει τις οιδιπόδειες συγκρούσεις της. Το κόκκινο χρώμα συμβολίζει τα πρώτα σεξουαλικά συναισθήματα. Η μητέρα και η γιαγιά της αποτελούν φιγούρες που δεν μπορούν να την προστατεύσουν σε αυτή τη δύσκολη στιγμή, αλλά αντίθετα η αρσενική φιγούρα που διαιρείται σε δύο αντίθετες μεταξύ τους μορφές έχει σημαίνουσα σημασία. Από τη μια πλευρά ο λύκος είναι ο επικίνδυνος αποπλανητής, που στήνει παγίδα στην ηρωίδα και αυτή ενδίδει. Συμβολίζει τον πειρασμό που μας μαγεύει και σε αυτόν υποκύπτουμε τελικά. Αντίθετα, ο κυνηγός συμβολίζει την πατρική φιγούρα, που σώζει το κοριτσάκι. Σε όλο το παραμύθι η Κοκκινοσκουφίτσα αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στα πρέπει και τις επιθυμίες της και τελικά αψηφώντας τη μητέρα της ενδίδει σε αυτές. Παρόλα αυτά η αρνητική εμπειρία της, την βρίσκει στο τέλος του παραμυθιού πιο συνειδητοποιημένη και πιο ώριμη. Έχασε την παιδική της αθωότητα, αλλά την αντάλλαξε με τη σοφία όσων έχουν γεννηθεί δύο φορές. Έχει πλέον θετικές σχέσεις με τους γονείς της και επιστρέφει στη ζωή ως νεαρή κοπέλα.

Η Χιονάτη

Το δεύτερο ταξίδι που επιλέξαμε να κάνουμε μαζί σας είναι στον κόσμο της Χιονάτης και των επτά νάνων. Κατά τον **Μπετελχάιμ**, το παραμύθι αυτό πραγματεύεται με πολύ πετυχημένο τρόπο τη σχέση ανάμεσα στη μητέρα και την κόρη και δη τις οιδιπόδειες συγκρούσεις, το πέρασμα από την παιδική ηλικία στην εφηβεία. Η σχέση της Χιονάτης με τη βασίλισσα μητριά συμβολίζει τις σοβαρές δυσκολίες που μπορεί να υπάρξουν ανάμεσα σε μητέρα και κόρη, ειδικά όταν κάποια από τις δύο πάσχει από ναρκισσισμό και φθονεί την άλλη. Συνέπεια του ανταγωνισμού ανάμεσα σε παιδί και γονιό είναι να θέλει το παιδί να απαλλαγεί από τους γονείς του. Μόνο η αγάπη και των δύο γονέων μπορεί να κάνει το παιδί να ενσωματώσει τις οιδιπόδειες συγκρούσεις του.

Στο εν λόγω παραμύθι η μητριά ζηλεύει την ομορφιά και τα νιάτα της Χιονάτης, ενώ την ίδια στιγμή η Χιονάτη ενδίδει δύο φορές στο δέλεαρ της μεταμορφωμένης βασίλισσας, τη μια με τη ζώνη και την άλλη με το χτένι για τα μαλλιά, προκειμένου να γίνει πιο όμορφη. Ο παρ' ολίγον χαμός της περνάει το μήνυμα στο παιδί ότι η υπερβολική αγάπη για τον εαυτό μας είναι επικίνδυνη. Όσον αφορά δε, την ειρηνική περίοδο που περνά η Χιονάτη με τους επτά νάνους, συμβολίζει την ήρεμη προεφηβική περίοδο. Όταν η βασίλισσα κάνει την εμφάνισή της,

Η Χιονάτη μπαίνει στην εφηβεία. Συγκρούεται με τις επιθυμίες και τα θέλω της, αλλά γρήγορα περνά η αρνητική περίοδος και ενώνεται με το βασιλόπουλο. Το ηθικό δίδαγμα είναι σαφές: Αν η Χιονάτη δεν αντιμετώπιζε αυτούς τους κινδύνους δεν θα ενωνόταν με το βασιλόπουλό της...

Η Ωραία Κοιμωμένη

Η Χιονάτη χρειάστηκε να περάσει από ένα μεταβατικό στάδιο, προκειμένου να φτάσει στην ολοκλήρωσή της. Κάτι παρόμοιο γίνεται και με την Ωραία Κοιμωμένη, η οποία τονίζει τη μακρόχρονη αυτοσυγκέντρωση που είναι αναγκαία προκειμένου ο ήρωας του παραμυθιού να οδηγηθεί στην υψηλότερη ολοκλήρωση. Το στάδιο αυτό της ύπνωσης δεν είναι άλλο από την εφηβεία. Το παιδί μαθαίνει ότι ακόμα και σε αυτήν την ανενεργό φάση της ζωής του, η ζωή συνεχίζεται και τα πράγματα εξελίσσονται.

Το ευτυχές τέλος, που σηματοδοτεί το φιλί του πρίγκιπα, δείχνει ότι μόνο όταν η Ωραία Κοιμωμένη έχει πετύχει συναισθηματική ωριμότητα και ψυχική ηρεμία είναι έτοιμη να δεχθεί την αγάπη. Και παρ' όλες τις προσπάθειες των γονέων να αποτρέψουν την σεξουαλική αφύπνιση του παιδιού τους, αυτή θα συντελεστεί

Δομή

Τα παραμύθια οργανώνονται ουσιαστικά σε τρία βασικά μέρη:

α) Σύντομη εισαγωγή ή προϊδέαση, π.χ. «αρχή του παραμυθιού, καλημέρα της αφεντιάς σας» ή «παραμύθι μύθι μύθι το κουκί και το ρεβίθι». β) Τη διήγηση που αποτελεί και το κύριο μέρος του παραμυθιού και συντίθεται από διάφορα μοτίβα. *Μοτίβα* ή *πυρήνες* του παραμυθιού είναι τα διάφορα επεισόδια που το συνθέτουν. Και γ) το τέλος που είναι τυπικό, π.χ. «κι έζησαν αυτοί καλά και'μεις καλύτερα» ή «κείνοι στ' αγκάθια και 'μεις στα βαμπάκια».

Η ανάλυση της δομής των παραμυθιών που κατεξοχήν προσπαθεί να ακολουθήσει αυστηρές επιστημονικές προδιαγραφές είναι αυτή που έγινε από το Ρώσο **Vladimir Propp** στο βιβλίο του η *Μορφολογία των λαϊκών παραμυθιών* [4]. Σύμφωνα μ' αυτόν, πίσω από τα πολλά και μεταβλητά στοιχεία των παραμυθιών

που συσσωρεύονται κατά τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας τους, ξεχωρίζουν κάποια σταθερά και αμετάβλητα. Αυτά τα ονομάζει *λειτουργίες* και βρίσκει συνολικά ότι ανάγονται στον αριθμό των 38· βάσει ορισμένων εξ αυτών, όχι όλων, οργανώνεται η δομή του κάθε λαϊκού παραμυθιού. Για παράδειγμα, υπάρχει η λειτουργία της παραβίασης μιας απαγόρευσης. Το μοτίβο αυτό ή, σύμφωνα με τον όρο του Propp, η λειτουργία αυτή, υπάρχει σε πάμπολλα παραμύθια: η Κοκκινοσκουφίτσα παραβιάζει τη συμβουλή της μαμάς της, η γυναίκα του Κυανοπώγωνα ανοίγει το απαγορευμένο δωμάτιο, η Εύα τρώει τον απαγορευμένο καρπό. Η βασική ένσταση που διατυπώθηκε κατά της τυπολογικής κατάταξης των παραμυθιών σύμφωνα με το μοντέλο του Propp αφορά ουσιαστικά τον τρόπο που χειρίζεται το παραμύθι, καθώς το βλέπει μόνο ως μηχανισμό («μεκανό») και δεν διαφυλάσσει ή εν πάσει περιπτώει δεν αναδεικνύει το φανταστικό του στοιχείο. Κατά τον Ζωρζ Ζαν: «Από τη μεγάλη προσπάθεια να ‘περισφίξουμε’ τις αφηγήσεις (και τα παραμύθια) μέσα σε ‘μοντέλα’ που λειτουργούν τέλεια καταλήγουμε να καταπνίγουμε τις ιστορίες, και το φανταστικό στοιχείο πέφτει στο κενό».
Στο παραμύθι συμβαίνουν όμως και βαθύτερες μεταβολές, που αλλάζουν το περιεχόμενο και τη μορφή του.
Η αστικοποίηση της ζωής ακόμα και στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές της χώρας μας, η άνοδος της μορφωτικής στάθμης αφηγητών και ακροατών και, κυρίως, η προσανατολισμός του παραμυθιού στο παιδικό κοινό, αφού οι ενήλικες το εγκατέλειψαν για να στραφούν στην επώνυμη λογοτεχνία, μετέβαλαν τη μορφή και τη λειτουργία του. Η προσαρμογή του στο παιδικό κοινό ονομάστηκε «αποπαίδωση».
Οι αλλαγές εντοπίζονται στους φορείς της αφήγησης (αφηγητές και ακροατές), στη μορφή της, στο περιεχόμενο και στη λειτουργία της.

Επίλογος

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της εργασίας, έχοντας κάνει μια ανάλυση και μια ανασκόπηση του θέματος, θα θέλαμε να παραμείνουμε λίγο στην παιδαγωγική αξία που έχει το παραμύθι. Δεν είναι μόνο μια απλή ιστορία που μαγεύει και γοητεύει, αλλά εκφράζει αλήθειες με έναν συμβολικό και αλληγορικό τρόπο. Λειτουργεί σε ένα φαντασιακό και ασυνείδητο επίπεδο, βοηθώντας το παιδί να κατανοήσει τον κόσμο που τον περιβάλλει, να έρθει αντιμέτωπο με διάφορες καταστάσεις, άλλοτε εύκολες και άλλοτε δύσκολες, και με έναν αβίαστο τρόπο να κατανοήσει και μεγάλες αλήθειες για τη ζωή που μπορεί ακόμη και να πληγώνουν.

Δυστυχώς όμως σήμερα το παραμύθι έχει πάψει να προσελκύει τα παιδιά και κυρίως έχει υποτιμηθεί η αξία του από τους μεγαλύτερους. Η εικόνα έχει αντικαταστήσει τη διήγηση και έχει περιορίσει αισθητά τη φαντασία του παιδιού. Από τη μία έχει περιοριστεί ο ελεύθερος χρόνος των γονέων, πράγμα που σημαίνει ότι δεν έχουν χρόνο να ασχοληθούν με τα παιδιά τους, από την άλλη το παιδί έχει αποκτήσει άλλου είδους ενδιαφέροντα π.χ. ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Η εικόνα αυτή έχει μεταφερθεί και στην εκπαίδευση, με αποτέλεσμα ούτε ο δάσκαλος να δίνει ιδιαίτερη σημασία στο παραμύθι.
Αυτό που θα ήταν σωστό να γίνει είναι να επανέλθει στη ζωή μας, έτσι όπως ήταν παλιά αλλά και παράλληλα να αξιοποιηθεί δημιουργικά και στην εκπαίδευση με τρόπους που ήδη έχουμε αναφέρει κατά τη διάρκεια της εργασίας αυτής.

Η αξία του είναι αναμφισβήτητη, η πορεία του και η παράδοση του μακρόχρονη, η απήχηση και η επιρροή του μεγάλη.
Σε αυτό που τελικά αποσκοπούμε, είναι να μάθουμε να το χρησιμοποιούμε σωστά και δημιουργικά στην διδασκαλία μας σαν μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, στοχεύοντας τελικά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας και της ψυχοσύνθεσης του παιδιού.

Βιβλιογραφία

1. www.wikipedia.com
2. www.google.com
3. Εικόνες google/ Αίσωπος
4. www.iaen.gr
5. www.surlalyne+fairytails.com
6. http://users.uoa.ge/~nektar/history/tributes/aesop%27sfables/
7. http://lyk-n-moudan.chal.sch.gr/index.php?pg=87110553
8. http://el.wikisource.org/wiki/%CE%91%CE%B9%CF%83%CF%8E%CF%80%CE%BF%CF%85_%CE%9C%CF%8D%CE%B8%CE%BF%CE%B9
9. www.phys.uoa.gr
10. http://www.mother.gr/displayarticle.asp?articleId=3875

Μύθος Αισώπου

ΜΥΡΜΗΞ ΚΑΙ ΤΕΤΤΙΞ.	Ο ΜΕΡΜΗΓΑΣ ΚΙ Ο ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ
Μύρμηξ τις ὥρᾳ χειμῶνος ὂν θέρους συνήγαγε σῖτον καθ᾽ ἑαυτὸν ἤσθιεν. Ὁ δὲ τέττιξ προσελθὼν αὐτῷ ἠτεῖτο μεταδοθῆναι αὐτῷ ἐκ τῶν αὐτοῦ σιτίων. Ὁ δὲ μύρμηξ ἔφη πρὸς αὐτόν:	Ὁ μέρμηγγας ἀπολάμβανε, μέσα στὸν ἄγριο χειμώνα, τὸ σιτάρι ποὺ εἶχε μαζέψει ἀπὸ τὸ καλοκαίρι. Πῆγε λοιπὸν ὁ τζίτζικας καὶ τοῦ ζήτησε λιγάκι νὰ φάει κι αὐτός.
«Καὶ τί ἄρα πράττων διετέλεις ἐφ᾽ ὅλῳ τῷ τοῦ θέρους καιρῷ, ὅτι μὴ συνέλεξας σῖτον ἑαυτῷ εἰς διατροφήν;»	«Καὶ τί ἔκανες ὅλο τὸ καλοκαίρι; Πῶς τὰ κατάφερες νὰ μείνεις χωρὶς σιτάρι;» τὸν ρώτησε ὁ μέρμηγγας.
Ὁ δὲ τέττιξ ἀντέφησεν αὐτῷ ὡς:	«Τραγουδοῦσα» ἀπάντησε ἐκεῖνος «καὶ δὲ μοῦ ἔμεινε καιρὸς».
«Τῷ μελῳδεῖν ἀπασχολούμενος τῆς συλλογῆς ἐκωλυόμην».	«Ἐ, ἀφοῦ τραγούδησες καλά-καλὰ, ἤρθε κι ἡ ὥρα νὰ χορέψεις!» εἶπε γελώντας ὁ μέρμηγκας κι ἔκρυψε τὸ σιτάρι πιὸ βαθιὰ στὴ φωλιά του.
Τῇ γοῦν τοιαύτῃ τοῦ τέττιγος ἀποκρίσει ὁ μύρμηξ ἐπιγελάσας, τὸν ἑαυτοῦ σῖτον τοῖς ἐνδοτέροις τῆς γῆς μυχοῖς ἐναπέκρυψε καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεφθέγξατο ὡς:	
«Ἐπεὶ τότε ματαίως ἐμελῴδεις, νυνὶ λοιπὸν ὀρχήσασθαι θέλησον».	Ὁ μύθος λέει γιὰ τοὺς τεμπέληδες καὶ τοὺς ἀνοργάνωτους ἀνθρώπους ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ ἀνόητα πράγματα καὶ στὸ τέλος δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε.
Οὗτος παρίστησι τοὺς ὀκνηρούς τε καὶ ἀμελεῖς καὶ τοὺς ἐν ματαιοπραγίαις διάγοντας κἀντεῦθεν ὑστερουμένους.	

Οι μύθοι του Αισώπου είναι ευχάριστες ιστορίες με διδακτικό περιεχόμενο και αναμφισβήτητα αποτελούν ένα από τα πιο δημοφιλή αναγνώσματα για παιδιά. Από την αρχαιότητα έως και σήμερα, οι μύθοι αυτοί συμβάλλουν στη διαμόρφωση της σκέψης των παιδιών και τα βοηθούν να κατανοήσουν τον κόσμο.

Ο Αίσωπος καταγόταν από τη Φρυγία της Μικράς Ασίας. Έζησε στην Ελλάδα και ταξίδεψε σε πολλά μέρη της Ανατολής και της Αιγύπτου. Ήταν δούλος και πουλήθηκε σε σκλαβοπάζαρα. Ένας από τους αφέντες του ήταν φιλόσοφος από τη Σάμο και του χάρισε την ελευθερία του, γιατί εξήγησε σωστά έναν οιωνό.

Η φήμη θέλει τον Αίσωπο πολύ άσχημο και καμπούρη. Ήταν όμως πανέξυπνος, είχε μεγάλη και δημιουργική φαντασία και δίκαια θεωρείται ο κορυφαίος της διδακτικής μυθολογίας. Δεν έγραψε κανέναν μύθο, αλλά τους διηγιόταν προφορικά. Αν και πολλοί αμφισβητούν ακόμα και την ύπαρξη του, οι 359 γνωστοί μύθοι του ενθουσιάζουν τα παιδιά ακόμα και σήμερα.

Πρωταγωνιστές στους περισσότερους μύθους του Αισώπου είναι ζώα που μιλούν κι ενεργούν σαν άνθρωποι, ενώ υπάρχουν και κάποιοι μύθοι με ανθρώπους. Όλοι όμως είναι σύντομοι, με θέματα παρμένα από τη καθημερινή ζωή και έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό ότι τελειώνουν με ένα ηθικό δίδαγμα, εύληπτο και κατανοητό από τα παιδιά.

Οι μύθοι του Αισώπου, με όλη την απλότητα τους, προσφέρουν στα παιδιά μαθήματα σοφίας και τα βοηθούν να αναγνωρίσουν και να κατανοήσουν πολύπλοκες έννοιες όπως η ματαιοδοξία, η υποκρισία, η συκοφαντία, η ταπεινότητα, η συνέπεια κλπ. Αποτελούν το καλύτερο τρόπο για να τους εξηγήσετε την θεμελιώδη αντίθεση ανάμεσα στο καλό και το κακό και φυσικά είναι απίστευτα διασκεδαστικοί και κεντρίζουν το ενδιαφέρον των παιδιών.